СВОБОДА

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

SVOBODA

UKRAINIAN DAILY

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXIII. Ч. 77. Джерзи Сіті, Н. Дж., пятниця, 3. квітня, 1925.

VOL. XXXIII. No. 77. Jersey City, N. J., Friday, April 3, 1925. THREE CENTS

Майнери західної Верджінії починають ґенеральний страйк

МОРҐАНТАВН, Вест Верджінія, 1. квітня. — Майнери копалень вугля в десятьох північних повітах Західної Верджінії вийшли нині на страйк, як се зарядила майнерська юнія Юнайтид Майн Веркерс оф Америка. Зараз того самого дня перестало працювати 18 копалень.

В страйковий округ зїхав Вілієм Ґрін, президент Американської Федерації Праці, та відбуває тут зі страйкарами збори, на котрих буває по кілька тисяч осіб. Федерація Праці кинула клич зорґанізувати кождого майнера вЗахідній Верджінії.

Незадовго має приїхати сюди Джан Луис, президент майнерської юнії, щоби вести страйк на місци.

Підприємці не зробили покищо проти страйку нічого більше кромі того, що видали відозву до публики, в котрій кажуть, що вони не можуть платити такої заплати, якої домагаються юнійні робітники. Майнерська юнія видала сейчас відповідь на сю заяву, кажучи підприємцям, що котрий бизнесмен не може платити робітникам гідної заплати, повинен вийти з бизнесу.

КУЛИДЖ ЩЕ РАЗ ПОТВЕРДЖУЄ СВОЄ СТАНОВИЩЕ СУПРОТИ СОВЄТСЬКОГО УРЯДУ.

ВАШИНҐТОН, 1. квітня. — Президент Кулидж ще раз дав до публичного відома, що його становище супроти питання визнання большевицького уряду в Москві не зміняється. Він підчеркує, що большевицький уряд не змінив своєї політики на стільки, щоби заслужити на визнанне.

МАЮТЬ СВЯТКУВАТИ ВСТУПЛЕННЄ АМЕРИКИ ДО ВІЙНИ.

ІНДІЯНОПОЛИС, Індіяна, 1. квітня. — Американський Леґіон, орґанізація ветеранів великої війни, видала приказ до всіх підвладних відділів святкувати врочистими церемоніями приступленнє Злучених Держав до війни по стороні аліянтів. Річницю мається святкувати дня 6. квітня.

ВІДКРИЛИ ФАБРИКУ ГОРОЖАН.

ФІЛАДЕЛФІЯ, 1. квітня. — Федеральний уряд розвів широке слідство над фабрикою американських горожан, яка має мати осідок в сьому місті.

Як показує слідство уряду, кількоро людий змовилося з низчими урядниками бюра натуралізації, щоби се бюро давало добрі опінії про кандидатів до паперів. Наслідком сього папери надавано не людям, які справді заслугують на горожаньство, але людям, які заплатили вмовлену ціну.

Федеральний уряд уже відправив трох урядників бюра та арештував чотирох людий зпоза бюра, вмішаних у скандал.

РЕОРҐАНІЗАЦІЯ ПРОГИБІЦІЙНОЇ СЛУЖБИ.

ВАШИНҐТОН, 1. квітня. — Федеральний уряд переводить тепер реорґанізацію всіх відділів уряду, занятих слідженнем та караннем людий, переступаючих прогибіційний закон.

На будуче урядники з департаменту скарбу, прибережні сторожі та властиві прогибіційні уряди будуть стояти під командою одного урядника, а не під командою двох або трох урядників, які зі собою конкурують, як се було досі.

ДЕ ВЖЕ НЕ НАХОДЯТЬ ГОРІВКИ.

ВАШИНҐТОН, 1. квітня. — Департамент фльоти усунув з уряду команданта воєнного корабля Бофорта, на котрому недавно зроблено ревізію й найдено ладунок горівки.

Доносять нині з міста Ратленда, в стейті Вермонті, що погранична сторожа перевела ревізію в специяльнім зелізничім возі, котрим з Канади переїхала зі своїм товариством відома оперова співачка Джералдин Фарар; федеральні урядники мали найти 24 фляшки горівок та 12 фляшок пива.

Урядові числа, подані канадійським урядом, показують, що договір межи Канадою а Злученими Державами про виконуванне американського прогибіційного закона не богато помагає прогибіції, коли з Канади вислано до Америки за один рік близько 3 міліони ґальонів пива та понад чверть міліона горівки. Вартість сих напитків подано на 17 міліонів долярів.

РАКЕФЕЛЕР ВИКУПИВ ДОГЕНІ.

НЮ ЙОРК, 1. квітня. — Ославлена вже нафтова компанія Пан Америкен Петролеум перейшла вже під владу нафтового магната Ракефелера. Догені, один з її властителів, відомий з нафтового скандалу в федеральнім уряді, продав свою компанію Ракефелеровій Стендард Ойл Ко. оф Індіяна. Ціни публично не оголошено, але ходять чутки, що Ракефелер мав заплатити 38 міліонів долярів готівкою.

Злука сих двох підприємств має велике значіннє для будучого розвою нафтового промислу в Америці. Є се найбільша злука в історії сього промислу. Вона значно збільшає силу фірми Ракефелера, вже й без того велику.

ДЕПОРТУЮТЬ ЧУЖИНЦІВ, ЩО СЛУЖИЛИ В ФЕДЕРАЛЬНІМ УРЯДІ.

НЮ ЙОРК, 1. квітня. — Нині відіслано до Европи пять бувших членів федеральної прибережної служби. Будучи урядниками, вони мали змову з бутлеґерами, але відтак з ними посварилися, а бутлеґери їх зрадили з пімсти урядови.

ЩЕ ТОРТУРИ ПОЛІЦІЇ.

СОМЕРВИЛ, Ню Джерзі, 1. квітня. — Даніел Дженіс, обжалований за вбиттє стейтового вояка Роберта Койла, зізнав тут перед судом у власній обороні, що поліція, зловивши його підозрілого за вбиттє, мучила його так довго, поки він не признався до злочину, до якого він був зовсім непричасний, щоби лишень вийти на [illegible]

ВИМАЮТЬ НОВОГО ВИНАХОДУ ПРОТИ ЗЛОЧИНЦІВ.

ШИКАҐО, 1. квітня. — Поліцийні департаменти міст Ню Йорку, Шикаґо й Сан Франциска порозумілися між собою щодо бездротного телеграфічного пересилання собі взаїмно фотоґрафій злочинців та фотоґрафій відтисків пальців.

ЗАЛИЦЯННЯ НЕ ЗАБОРОНЕНІ ЗАКОНОМ.

НЮ ЙОРК, 1. квітня. — На домаганнє одної жінки арештовано й поставлено перед суд за флірти одного Нюйорчанина. Сей не заперечував, що він, похожаючи вулицями міста, підморгував та підсміхався до жінок, що йшли попри нього. Судья, видаючи вирок, заявив, що в збірнику законів, нема ні одної заборони проти подібних поступків, і він увільнив обжалованого від вини й кари.

ПОГИБ ВІД АВТОМОБІЛЕВОГО ҐАЗУ.

КЕМБРІДЖ, МЕСЕЧУЗЕТС, 1. квітня. — Тут помер нині по 116 годин непритомности Вілієм Ґір, що вчив ґімнастики на місцевім університеті. Він зачадився в ґаражу ґазом, що виходить з автомобілів.

ПО ДЕСЯТИ РОКАХ ВЕРНУЛИ ПАКУНКИ З АМЕРИКИ.

Будапештанські ґазети звідомляють: Мадярський політик Буза виїхав був із ґрафом Каролієм у 1914. році на пропаґанду до Америки. Як вибухла війна вернули вони до Европи а Буза здепонував свої клунки в Америці. При повороті до Европи інтернували його в Франції. В 1917. році вернув із інтернування на Мадярщину. Вже й призабув, що оставив у Америці в готелі свої клунки. Та ось недавно почта доручила йому ці пакунки.

ВЛУЧНА ВІДПОВІДЬ.

Віндукська "Альґемайне Цайтунґ" подала переписку одного Німця в Південно-Західній Африці з одною нірнберґською фірмою. Той Німець припадково мав назвище похоже на французьке. Він звернувся до нірнберґської фабрики в якійсь торговельній справі на німецькій мові. На свій лист одержав відповідь у французькій мові. На це фірма в Нірнберзі одержала від нього листа в мові Овамбо з німецьким поясненням: "Тому, що ти не хочеш послугуватися мовою твоїх батьків, пишеш мені на мові европейських.... (мабуть свинь?). Цю мову я, щоправда розумію, але не хочу послугуватися нею. Тому посилаю відповідь на мові "озікуаняма," мові Овамбо. Посилаю тобі одного фунта, пішли мені за нього більше взірців. Пиши по німецьки, то я відповім також по німецьки. Бувай здоров і май розум." І нашим "знімченим Юркам" (які все ще не перевелися між Українцями), не зашкодить давати таку научку.

СЕЛО БЕЗ ВОДИ.

На Чехословаччині в селі Уйгула біля Міскольца пропала нараз вода. Всі керниці висохли, а нові верчення не помогли ніщо. Мешканці безводної околиці постановили з усім добром покинути невдячну оселю

ШІСТЬ ДІТЕЙ ПРОТЯГОМ ОДНОГО РОКУ.

Недостижимий рекорд у скількости дітей сягнув мабуть шотляндський ткач у 17. столітті. Він від одної-одинокої жінки мав 62 дітей, а як помер оплакувало його 46 дітей. Подібне трапляється ще й сьогодня. Так одна тижнева ґазета звідомляє, що найбогатшим у діти мавби бути Канадієць на ймення Леві Брасков. Він має 41 дітей. Його перша жінка привела йому на світ 6 дітей, друга жінка 24, а третя додала до цього ще 11 дітей. На 69-му році життя мав Брасков 39 дружених синів і дочок, а число його жиючих потомків перевисшає 200. Антін Клярк у Кляркенкуол в Анґлії має 32 дітей від Мейрі Йонас із Честера, а від Емми Гейр 27. На острові Елі один батько має 20, инший 18, а третій 16 дітей. Але ще цікавійшим від числа дітей є час на протязі якого діти родилися. В Антверпії привела на світ мадам Кардієр у 1923. році шестеро дітей, а саме в січни троє, а в грудні тогосамого року знову троє. У розводовій скарзі подала в 1920. році Йосифина Орбі, що протягом за сім літ подружа породила раз троє дітей, два рази близнюки, а раз четверо, отже пересічно по двоє дітей на рік. Коли Урсуля Лайтфут із Ейтона в Йоркшірі померла на 94-ому році життя, оставила 9 дітей, 79 внуків, 73 правнуки і 2 праправнуків. Мадам Шівер у Лівд, Георгії провела останні літа життя в ріжних своїх потомків. А мала їх 310 із чотирох поколінь. Сара Ен Уолф з Юти вмираючи на 91-ому році життя, оставила 303 живучих потомків, у цьому 189 правнуків і 23 праправнуків. Але всі ці рекорди перевисшило 6 братів і сестер, що були дітьми фармера Веба в Кентокі. Вони равом мали 1651 жиючих потомків. Найстарший брат Джон мав 440 живучих потомків, другий 402, потім слідували три сестри кожда з 230, 208 і 201 потомками. Спис кінчиться наймолодшим братом, який мав лише 166 потомків. Цікавий є теж париський горожанин Ґурдон, він у серпні 1924. року помер на 101-ому році життя. Батько його родився 1731. року, оженився 1752-го, в 1753-ому р. мав одного сина, який помер того самого року; 1820-го року оженився ще раз а на 91-ому році був батьком другого хлопця, а саме того Ґурдона, який на прикінці свого довгого життя міг сказати: "Мій брат помер тому 171 літ [illegible]

ПРАЦЯ БЖОЛИ.

Французька ґазета "Ля Натір" подає цікаві подробиці про працю бжіл. Любов до праці бжіл уже увійшла в приповідку. Протягом одного дня відвідує бжола 60 цвіток і назбирає з них одну пятнадцяту ґрама меду. Отже за пятнацять днів назбирає щойно один ґрам. Щоби назбирати 1 кґ., меду повиннаби бжола жити 40 літ, для збирання одного сотнара 4 тисячі літ. Отже 4 тисячі бжіл збирає на рік 1 сотнар меду, 24 тисячі бжіл потребує на це 1 місяць часу. В однім улию є 20 тисяч до 50 тисяч робітниць. Половина з них збирає мід із цвітів, а друга половина сповняє домашні праці. Числячи пересічно рій на 35 тисяч бжіл, денно прибуває до улия більше як один кґ. меду.

ПЛЕМЕНА, ЯКІ ХОЧУТЬ УМИРАТИ.

В краю коло Ґабуна, у середущій Африці, відкрив дослідник Ф. Міджед племена, котрі добровільно рішилися на смерть. Є то останки пігмейського (карлики) народа. Вони не можуть суперничати з більшими і здоровійшими своїми сусідами. Південна границя Сагари все дальше посувається на південь і за кілька десяток літ покриє всю землю де мешкають ці племена. Тому мешканці ці кажуть, що не треба вже їм женитися і дбати про хліб насущий, бо і так мусять умерти.

НАЙШЛИ ОСТАНКИ СОЛОМОНОВОЇ СВЯТИНІ.

При перебудові мошеї (святині) в Омарі, найшли робітники прастарі останки будівлі, що певно походить ще з Соломонової святині, яка була побудувана на тому місці. Соломонову святиню збурив Навуходонозор, а наново побудували її Зедикія й його наслідники. Останню перебудову перевів Ірод.

ПЕС, ЩО ЛЮБИТЬ МУЗИКУ.

Санґю, чотирорічний пес, увійшов підчас недільної служби божої до ліверпульської катедри. Пес підійшов до хору щоби краще чути церковні пісні. Службі не вдалося вигнати пса. Весь час лежав пес неповорушно і прислухувався музиці. Щойно як скінчилася служба божа, вийшов із церкви. І пізнійше старався пес Санґю війти до церкви, але його не впустили. Від тоді можна було бачити пса на сходах катедри, і відтам тужно прислухувався звукам музики і співу.

Большевицька влада знову вертається до приватної торговлі в межах совєтської Росії.

ЗАХОДИ, ЩОБ ПРИТЯГНУТИ ПРИВАТНИХ КАПІТАЛІСТІВ ДО ТОРГОВЛІ І ПРОМИСЛУ.

МОСКВА, 1. квітня. — Тут відбулась конференція, яку скликав большевицький уряд, щоб обговорити, як притягнути приватний капітал до російської внутрішньої торговлі і промислу.

На конференції промовляв Іван Смілґа, товариш голови державної проектової комісії, і Абрагам Шайнман, комісар внутрішньої торговлі.

Смілґа заявив, що совєтська влада вела торік війну проти приватного капіталу. На провінції, казав він, влада не воювала економічними засобами, переслідувала його адміністративними способами.

Тепер економічний стан Росії, продовжав він, показує виразно, що держава і кооперативи (зруйновані большевиками) не можуть довести до сполуки між містом і селом без приватного капіталу в загальнійторговлі краю. Тому, на його думку, інтерес краю вимагає, щоби знову завести поважну зміну в політиці внутрішньої торговлі і признати уступки приватній торговлі.

Він зазначив, що згідно з пляном совєтської влади приватна торговля дістане такісамі права як мають державні трости і кооперативи.

Він обіцяв приватним торговцям полекші фінансові, і зазначив, що совєтська влада приверне їм приватну власність.

Також прирік, що буде скасована метода переслідувань приватної торговлі.

На зібранню були присутні також приватні капіталісти, котрі забирали слово і явно висловлювали свої дорікання большевицькому урядови.

Приватний торговець А. Синелобов говорив в імени більше торговців. Він сказав, що приватні торговці не зможуть виконати свого завдання, якщо не буде приватних банків і підприємств (компаній). Він домагався, щоби влада згодилась на такі установи і сим уможливила приватну торговлю.

Він додав, що се ходить не о притягнення приватного капіталу в Росію, але о задержанне того, який ще в ній остався, а се можливе, казав, лиш через управленне усякого приватного бизнесу в Росії.

Вкінці комісар Шайнман заявив, що большевицька влада думає серіозно про концесії для приватних торговців і промисловців і то на довший час і тому взивав їх, щоб не ішли слідом російської інтеліґенції, але подали руку урядови і з ним разом співділали для економічного добробуту Росії.

ЖИДІВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ.

ЄРУСАЛИМ, столиця Палестини, 1. квітня. — Нині отворено тут торжественно жидівський (гебрейський) університет.

Привітну промову виголосив лорд Балфор. Він сказав, що отворення гебрайського університету се епохальна подія в історії культури Сходу.

ПАПЕРОВІ ФРАНКИ.

ПАРИЖ, 1. квітня. — Сьогодня вночі зібрався французький кабінет під проводом премієра Ерріота на надзвичайне засіданнє, наякому обговорювано фінансову кризу Франції.

У Франції недостача паперових франків, одначе правительство не хоче друкувати нових, щоб не спричинити спадку їх вартости.

З уваги на те, кабінет постановив не друкувати більше паперових гроший, дарма, що бизнес краю відчуває недостачу відповідної скількости банкнотів. Та вже сама дискусія над сею справою спричинила спадок франків о 6 точок.

СТРАЙК СТУДЕНТІВ.

ПАРИЖ, 1. квітня. — Студенти 18 французьких університетів постановили застрайкувати з приводу усунення декана правничого відділу з париського університету, професора Бартельмі.

Разом страйкує 18,000 студентів.

В Парижі уладило 6,000 студентів овацію професорови Бартельмі.

ФРАНЦУЗИ ПРОТИ „ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ".

ПАРИЖ, 1. квітня. — Французькі дипльомати кажуть, що вже протверезили з німецької приязни, яку німецьке правительство виявило у своєму проекті про „забезпеченнє" французьких границь.

Вони кажуть, що сим пляном Німеччина хотіла „закоркувати" Францію на заході і відтяти від неї Схід, через відрізанне малих союзників як Польща і Чехо-Словаччина.

Французи підозрівають, що ся німецька любов для Франції була спечена в Лондоні.

ФРАНЦІЯ ПРОТИ РОЗОРУЖЕННЯ.

ПАРИЖ, 1. квітня. — Французькі урядовці заявляють, що Франція не згодиться на зменченне своєї сухопутної армії, а таксамо не хоче теж зменьшувати або обмежувати своєї воздушної військової сили. Тому, кажуть вони, Франція не хоче розоружної конференції ані у справі сухопутної армії, ані у справі воздушної військової сили, яку вважає складовою частиною [illegible]

„SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays, at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
Edited by Editorial Committee.
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES: Three cents a copy.		ПЕРЕДПЛАТА: Поодинокe число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сіті і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.
За оголошення редакція не відповідає.
З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.
Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

НЕПОТРІБ

„І щоб же було віддати мені на цигарки!"
(К.-Карий. „Мартин Боруля").

З Київа повідомляють: „Багато друкується українських, А ЩЕ БІЛЬШЕ МОСКОВСЬКИХ КНИЖОК..."

Що-ж, — лишається тільки сказати, — яка українізація, таки й видавнича продукція! Українське населення за шість років радянської влади не тільки не „ліквідувало неграмотности", хоч про сю „ліквідацію" процвірінчали всі наші й європейські горобці, а навіть хто й умів читати, то забув. Писали ж совітські ґазети, що в де-котрих „деревнях" процент неграмотних (анальфабетів) наблизився до 100 (від пересічних за царських часів 70%). Тому нема що й дивуватися, що на Україні московських книг друкується більше, ніж українських: Українське населення читати не вміє, то нащо-ж йому книжки, — хіба на цигарки? Отже досить там надрукувати щось і на „етом т. н. украінском язике", аби було що показати школярам та щоб за кордоном не нарікали. Головне-ж — книжки московські, бо читачами їх суть ті, що стоять по-над населеннем, себ-то вся червона єрархія, вся тая комуністична московська й жидівська сарана, яка хмарою впала на українську землю і яка не піддалася й ніколи не піддасться жадній українізації, крім тих, кому з Москви звелено українізуватись „на предмет" одурення „глупава хахла".

Що-ж то за московські книжки, котрими совітська чи „похахлацьке" радянська влада ущасливлює своїх читачів у Московщині й на Україні. За часів дореволюційних теж московських книжок друкувалося безмірно більше, ніж українських, і правду кажучи, чимало з тих книжок було таких, якими залюбки зачитувались і Українці. Се так звана московська „буржуазна" література (Толстой, Достоевський, Турґенев, Чехов і т. и), потім наукова й технічна література і т. д. Не цурались Українці-читачі й добрих московських „буржуазних" ґазет та журналів. Ґазети й журнали тепер, яквідомо, заборонені геть чисто всі, бо совітська воля друку не витримує того, що не сама творить; а книжки... Большевицьке бабило, баба-яга, знаменита Ленінова удівонька, тов. Крупська, дорвавшись до влади, розпочала нищення трохи не всієї, виданої до її приходу, себ-то без її апробати, московської літератури — в спосіб, з якого лише можна посміятись: вона веліла або просто палити книжки „буржуазних" авторів, або вивозити їх з бібліотек до фабрик на січку.

Але спосіб несамовитої комуністичної відьми, очевидячки, так припав до серця большевицьким упирякам, що вони спаливши дореволюційні книжки, вже не можуть спинитися, і в скаженім газарді нищать і те, що сами надрукували. Ларін (Луре), нпр., пише в „Правді" (ч. 51.), що Ґосиздат (державне в-во) розпродає на пуди книги... Калініна (сам президент СССР) і Покровського (один з власних червоних професорів). Так, нпр., на обгортковий папір пішли великі партії „Русской исторіі в самом сжатом очерке" Покровського і „Речі і беседи с крестьянамі" Калініна. Крім того сіндікат прадав для тої самої ціли книги з сотками образків, присвячені ріжним природниче-науковим питанням. Разом уже й „Орлеанська Дівчина" в перекл. Жуковського йде на обгортанне мила і т. и. конечних річей. Голова Ґосиздату Іонов казав Ларіну, що в самім тільки Ґосиздаті призначено до продажу на вагу, як непотреб („в качестве ненужной бумагі"), більше як 100 тисяч пудів (1,600,000 кільо) книжок.

Цікавить нас у всій сій операції не те, що найліпша й найрозумнійша у світі влада допускається такого марнотравства тоді, коли на селі по школах ані книжки, ні паперу, ні оливця, коли вчителі пухнуть з голоду і т. д. Се вже загальновідоме. Цікавить нас се признанне комісара, ЖЖидка Луре, з того боку, що тов. комісар, очевидячки, зовсім несвідомо, викриває совітську таємницю про те, як вірнопіддане населення СССР ставиться до совітської літературно-наукової й публіцистичної творчости. Адже коли писалося оту дурноверху „русскую історію", коли друкувалося отi недорікуваті „речі і беседи", то червоне начальство було певне, що зголодніле в царські часи за комуністичним словом населення просто таки з рук видератиме таке добро; а вийшло, що „народ безмолствует", мовляв Пушкін, і погані комуністичної не хоче навіть до рук узяти. Чи не тужить за „буржуазними" книжками, котрим большевицька фурія завдала автодафе? Більш, ніж певно, що так воно є...

І от державний сіндікат Ґосиздат, з жалем сердечним, мусить признатися, що большевицька літературна продукція годиться хіба для продажу на вагу „в качестве ненужной бумагі", себ-то що вона — непотріб та й годі. Признання, можна сказати, вельми надзвичайне, тим паче, що виходить не з „білогвардійських", а з найчервоніших уст.

Щось заперечити в нім не маємо жадної підстави. Навпаки, можемо висловити лише одно бажанне, щоб як найскорше се стало і в усіх совітських колах очевидним, і щоб доля творчости Покровського та Калініна спіткала також і творчість большевицького Буди Ілліча, Наполеона Троцького, Распутіна Зіновєва, Юдишки Бухаріна і всієї иншої комуністичної погані, а за їхньою творчістю, щоб і сами автори пішли за своїми книжками, як уже пішов невмірущий кат Ленін. І тоді — „правда оживе, натхне, накличе, нажене" не їх „слово розтлінное"

„...а слово нове
Між людьми криком пронесе
[illegible]"

СВЯТО 75-ЛІТНИХ РОКОВИН НАРОДЖЕННЯ ДР. Т. МАСАРИКА, ПРЕЗИДЕНТА ЧЕСЬКОСЛОВАЦЬКОЇ РЕПУБЛИКИ

II.

Коли вибухла світова війна, Масарик побачив наглядно, що тут іде між иншим і о будучність чеського народа. Для нього було ясним, що на випадок побіди держав центральних — Австрія стояча під впливом Німеччини ніколи не дасть Чехам бажаної автономії. Це і рішило про його дальшу політику підчас війни.

На бакеті данім в його честь лондонськими Чехами в жовтни 1915 р. сказав він в своїй промові між иншим таке:

„Я все стояв в опозиції до австрійського правительства і по тій дорозі я ступаю і тепер. А так, як це тепер, підчас війни сидячи в краю не мож робити, то я виїхав за границю, щоби тут боротися за здійсненє наших прав".

На віденськім ювилейнім святі 8. марта с. р. представив професор Др. Лев Сахрава в своїм одногодиннім рефераті дуже ясно і плястично ту великанську працю, яку виконав Масарик підчас війни в цїли здобуття самостійности для своєї вітчини.

У вересни 1914. вертала сестра жінки Масарика до Америки, то він скористав з нагоди і відпровадив її аж до Голяндії. Але зараз з Амстердаму вислав він звіт ситуаційний до приятеля Чехів професора університету Дені в Парижи. Ернест Дені був специялістом від чеської історії та написав славну книжку: „Кінець чеської самостійности". Чехи відзискавши тепер її наново, назвали оден залізничий двірець в Празі іменем Масарика, а другий іменем професора Дені.

В Роттердамі знову відбув він конференцію зі знаменитим англійський журналістом (Leton Watson), специялістом від справ славянських а зосібна знатоком Славян утиснених Мадярами. Сей С. Цетзен був присутний на нашім Шевченківськім ювилею у Львові в днях 27. і 28. червня 1914 р. і виголосив навіть тоді на пирі промову.

Вертаючи з Голяндії повернув Масарик до Берліна, щоби пізнати настрої тамошних рішаючих кругів. Також до Відня приїзджав він пару разів з Праги та конферував з ріжними політиками і державними мужами, бо хотів переконатися чи нема для Австрії ще якого виходу з горячої катастрофи.

Видячи, що треба заздалегідь забезпечити інтереси Чехів на майже певний випадок розгрому і розпаду Австрії, він виїхав 18. грудня 1914 до Швайцарії, хоч ще не тратив надії, що незадовго поверне домів. Однак вже в січни 1915. австрійські власти дістали в руки італійські часописи, з котрих довідались, що Масарик задумує обїхати европейські головні міста в цїли обезпечення для свого народу державної самостійности. У Відни довідались також, що він відбув в Римі ряд конференцій з італійськими та полудневo-славянськими політиками.

Ввиду цего австрійські власти видали наказ арештування Масарика, про що однак чеська національна тайна організація у Відни завчасу довідалася. На чолі її стояв власне чеський письменник Махар, тоді урядовець одного банку. До неї належав також возьний при міністрі президенті графі Штірґкови — Чех Кованда. Він в ночи отвирав бюровий столик през. Штірґка, виймав його папери і відносив до Махара, котрий їх через ніч копював, а Кованда досвіта назад ті папери вкладав у столик міністра-президента. Річ очивидна, що Махар повідомив зараз Масарика у відповідній дорозі, щоби не вагався вертати до Австрії.

[illegible]

Женеви в Швайцарії, де на довше осів. Його імя було знане в ученім світі западної Европи то і не було йому трудно навязати зносини з визначними політиками антанти. І власне було тепер його головною задечею тих, з питанням чеським цілком не познакомлених політиків при помочи викладів, брошур і статтей по часописах — для чеської справи заінтересувати.

Та в Швайцарії не дуже було Масарикови і його приятелям вигідно працювати, так як з усіх боків окружали їх австрійські шпіони. Надто і австрійський уряд звернувся до швайцарських властий з жалобою на Масарика. І тому він перенісся до Франції, а його помічник Сихрава (власне віденський референт з 8. марта с. р.) поселився в Анмас, при самій швайцарській границі і видавав там „Ческо - словенску Самостатност". Рівночасно в Парижи виходили дві часописи у французький мові інформуючи про чеські справи антантський світ.

Масарик перенісся до Парижа, але тут не сидів довго, так як його покликано на професора і голову новозаснованого славянського інститута при лондонськім університеті — З Лондону і Парижа, куда час до часу приїзджав Масарик, впливав на чеські кольонії в Швайцарії, Франції, Англії та Америці. Найтяще приходило йому впливати на Чехів в Росії, де повстали дві чеські партії: „западники" то є поступовці, і „восточники" то є прихильники царського режиму.

В Лондоні оснував він часопись „THE NEW EUROPE", котрої завданнем було інформувати англійську публику про славянські справи. — В Парижи знову в подібній цїли оснував „Слав. Світ" (у фр. мові).

Доперва по скиненню царя з престола приїхав*) Масарик в маю 1917 р. до Росії і тут розпочав зараз знову свою пропаґанду. Він пішов еще й далі бо зорґанізував тут першу чесько-словацьку бриґаду. Він, хоч все був за гуманностю і за мирним порозуміннєм між народами — мусів нараз станути мілітаристом, бо бачив, що Чехи без збройної участи у тій світовій заверусі не здобудуть державної самостійности.

Чеська бриґада відзначилася в битві під Зборовом але рівночасно й переконалася на власні очи який безпорядок панує в російській армії, так як Москалі лишили її з обох флянґів незакритою.

Тимчасом показалося, що між Чехами в Росії почали ґрасувати большевицькі аґенти — як Кнофлічек, Гайс та Муна і Масарик мусів в січни 1918 поїхати до Київа, щоби зробити з цим порядок. Тут зійшовся він близко з українськими політиками, котрі прийшли чеським леґіонам чинно на поміч.

Тодішний український міністер закордонних справ О. Шульгин говорить про це у своїх споминах ось що:

„Це було в Київі в 1917 році і в початку 1918 р. Коли ми розпочинали будованне нашої держави і коли на нашій території формувались і перебували чеські леґіонери. Я був тоді міністром закордонних справ і вів переговори з професором Др. Масариком в справі тих військ. В результаті заключено договір, котрий ми оба підписали. У тім договорі український уряд визнавав єдино уповноважненим представництвом Чехії Національну Раду на чолі з проф. Масариком, давав широку гостинність чеському війскови і предбачено, що на випадок приходу Німців на Україну — чеські полки можуть покинути нашу територію разом зі зброєю".

Теперішний чеськословацький уряд запомагаючи дуже обильно нашу еміґрацію на Чехословаччині робить це не лиш у виконанню своїх далекосяглих політичних плянів, але також у благороднім реванжу за давні українські прислуги на річ чеськословацьких леґіонів.

Прийшло до завзятих боїв о Київ між армією Укр. Центральної Ради а большевиками. Українці мусіли податися у Житомир, щоби по заключенню берестейського мира вернути назад вже разом з Німцями у Київ. Це була історична конечність і Українці ніякого иншого вибору не мали. Колиж було пізнійше в інтересі української державности потреба занятi инакше становище — то Українці 9 місяців пізнійше вигнали з України Німців разом з наставленим ними гетьманом.

Однак прихід Німців грозив Масарикови великою небезпекою бо вони були би його певно видали Австріякам. До того мусів він за всяку ціну дістатися до Злучених Держав Півн. Америки, котрі у всесвітній війні почали під своїм президентом Вілсоном грати первородну ролю.

Дня 7. марта 1918 в день своїх 68-их уродин виїхав Масарик перебраний за робітника до Москви, а звідтам розпочав у вагоні третої кляси свою кількатижневу подорож через цілу Сибір до Владивостока над Тихим Океаном. Звідси поїхав він до Япану і задержався під прибраним прізвищем 14 день в Токіо. Тут сів знову на корабель і 5. мая 1918 року явився в Шікаґо. Живучі тут 200.000 Чехів приймили його дуже торжественно, а пізнійше рівнож з незвичайним одушевленнем приймили його чеські організації в Ню Йорку, Клівленді та Пітсбурґу. І ніхто з них — хотя чеська справа тоді ще дуже сумно стояла, не казав, що він „знеохочений", ніхто не висміяв його за те, що він доктор, та учений світової слави. Бо таке можливе лише у хамів, а не у народа, котрий власне тому вибився з чужого підданьства і станув так високо культурно і економічно, що умів цінити своїх народних робітників та не давав їм примирати голодом.

Треба тут піднести, що Масарик переїзджаючи через Москву на Сибір, видав ось який розпорядок для Чехів:

„Чеську армію треба забезпечити і перевезти її до Франції. В Росії треба утворити новий чеський корпус, котрий на випадок відновлення боїв з Німцями — повинен знову чинно виступити не вмішуючися однак у внутрішні справи Росії. На кождий однак випадок не належить заперестати боротьби проти Австрії."

Припорученнє дане Масариком точно виконано, а чесько-словацькі леґіони на подив цілого світа перебилися через збольшевичену Росію та через цілу Сибір аж до Владивостока, де сіли на кораблі та вернули во славі до вітчини! Еще довгі віки буде всесвітна історія оповідати про той славний похід, про той нечуваний подвиг!

В Америці було імя Масарика знане не лиш між Чехами, але і між родовитими Американцями, для котрих він еще в роках 1902 та 1907 виголосив був у ріжних містах ряд викладів переважно на тему „Европа а Росія". Тому і тепер американські часописи привитали його дуже прихильно та поставили йому свої колюмни до диспозиції. І він не старався о авдієнцію у Вилсона, але цей сам попросив його до себе. Вони оба були професорами университету, оба мали тусаму ідеольоґію — тож і не диво, що дуже легко порозумілися між собою.

В осени 1918. війска антанти віднесли остаточну побіду мусіли отже політики її займитися основно і справою Чехів. Масарик, котрого чесько-словацька Національна Рада в Парижи вибрала президентом, обстоював отже перед ними горячо справу чеської самостійности державної. Її й признали Злучені Держави, Англія, Франція та Япан, а Масарик підписав і оголосив 18. жовтня 1918 у Вашингтоні проклямацію про самостійність чеськословацької републики.

Дня 11. падолиста 1918. розпращався Масарик відповідною проклямацією з американськими Чехами та виїхав 20. падолиста до вітчини, котра ухвалою Національного Збору з 14. падолиста вибрала його формально своїм державним президентом.

Дня 21. грудня 1918 р. він серед нечуваного одушевлення народа — віхав до Праги.

Др. К. Трильовський.

*) Він мав щасте спізнившись на оден корабель ідучий з Лондону до Росії, бо той власне корабель Німці на [illegible]

ДОПИСІ.

ЧЕСТЕР, ПА.

Шевченкові поминки.

Будучи случайно в Честер в неділю дня 22. марта, довідався я, що тамошні Українці загально всі товариства, які істнують в Честер, уряджують вечером концерт в честь Т. Шевченка. Думаю собі, піду і я та подивлюся, як Честерці „спишуться" з концертом, та рівночасно своєю присутністю помяну українського Кобзаря.

Приходжу о год. 7-ій вечером та бачу, щ оцерковна галя повнісінька людий, що як кажеться і голка не долетілаб до землі. Правда, що здивувало мене не мало, що Честер до тепер еще не здобувся на кращу укр. галю.

О годині 7.15 підноситься куртина і на естраду виступив о. А. Лотович та отвираючи концерт вступним словом, представив ідеї Т. Шевченка. По тім слідувало представлення „Діточа Присяга". Слези тиснулися з очей у кождого з присутних, коли малі школярі стали в ряд і складали присягу перед образом Тараса Шевченка, що не спочинуть доки не виженуть ворогів з рідного краю. Одним словом можна сказати, що малі аматори і аматорки дуже красно і принадно announcementsписалися у своїх ролях так — що оплескам від публики не було міри! — Також д. В. Карачок, в ролі „Старий Дідусь" — серед малої шкільної дітвори, мов би справдішний бандурист, свою ролю відограв знаменито. По сім слідувала смичкова орхестра під проводом д. Дмитра Проць, що так само чарував публику мельодіями укр пісень. Дальше слідували на переміну співи принадно-чаруючих укр. пісень і деклямації. Признаюся, що я не сподівався, щоби в Честер міг бути так красно вишколений хор. Як довідався я опісля; се заслуга тамошного дяко-учителя: п. Я. Рогача. Декляматори з повним чуттєм і зі зрозуміннєм віддеклямували свої деклямації. Взагалі цілий концерт випав на причуд гарно та поділав на мене незвичайно приємно. Видно, що Честерці не сплять, а працюют ьнад собою.

Присутний.

ПРОСЬБА З ГАЛИЧИНИ.

До американських Українців, Всечесних Отців Духовних і організацій — від Українці з села Костева, повіт Перемишль.

Дорогі Браття і Сестри, проживаючі на вільній землі Вашингтона! Ми нище підписаний комітет відбудови нової каплиці в селі Костева, повіт Перемишль, звертаємося до Вас з просьбою о уділення нам помочи. Ще ніколи перед тим, се єсть ані в часі военнім, ані повоєннім, з нашого села ніхто не звертався о поміч до Вас, Дорогі Браття і Сестри. Аж тепер ми змушені звернутися і маємо надію, що Ви одні Дорогі Браття і Сестри не відмовите нам у той час, коли на розвалинах великих держав західної Европи будуєсь безлична польська република.

Ми, Українці з села Костева збуджуємось до нового життя, до життя національно-українського і задумуємо побудувати нову каплицю, при тім і дім читальняний. Вже деякі кроки маємо пороблені, а то вже маємо місце під будову каплиці і купилисьмо свій український цвинтар. При таких високих видатках випорожнюємо свої сільсько-господарські кишені і тому звертаємося до Вас, заморських Братів, і як кажуть Американці: „В Бозі наша надія", що Ви нам допоможете своїми жертвами. Ми знаємо, що Ви Дорогі Браття і Сестри розумієте, що найважнійша річ в життю одиниці, як і в життю народа — се безперечно релігія. Вона освячує чоловіка, виправляє його характер і застановляє його думати над лоправою самого себе. Сі високі цїли голосить церква, заложена самим Христом. Тому ми, Українці з села Костева переживаючи такі тяжкі часи як тепер, а то провадження борби як з ворогами українського народа так і зі своїми домашними ворогами, бо як Вам там вже відомо, борба проти целібату, борба за українську школу, а до того прийдеться боротись ще і з Римом. І так довкола бореєсь український народ, а при тій борбі органiзуеся. В тій організації гартуєся немов сталь для свого українського народа. Тому просимо Вас Дорогі Браття і Сестри допоможіть нам в тій нашій праці. Зокрема просимо Всечеснійших Отців духовних, аби ласкаві були занятися тою справою і прислали нам невеличку поміч. Громада по нитці, а бідному сорочка. Рівнож просимо українські організації, щоби ласкаві були і невідмовили нашій просьбі, а висилували зі своїх братських кас маленьку квоту. Се, що зробите, то зробите для себе, а не для чужих. Нехай наш голос не буде голосом вопіющого в пустини. Всі Ваші жертви будуть записані золотими буквами в наших серцях і пропамятній книзі. Жертви як рівнож всі письма просимо присилати на адресу: Володимир Кашицький, Kosztowa, powit Przemyśl, o. p. Bachurzec, Galicia, Pol.

Комітет відбудови нової каплиці в Костеві.

Свящ. Іоан Городецький,
(Печатка) гр. кат. парох.

Подається до відома всім проектодавцям, яких дописі не були поміщені в часописи, що ненадруковані проекти передано до ужитку статутової комісії.

Редакція.

МІТИНҐИ ВІДДІЛІВ У.Н.СОЮЗА

ЧЕСТЕР, ПА. Тов. Запорожська Січ, від. 388, повідомляє своїх членів, що мітинг відбудеся в неділю дня 5. квітня. Сей мітинг квартальний, то проситься всіх членів, щоби явилися на тім мітингу бо суть важні справи до полагодження. Таксамо повідомляєся тих членів, котрі довгують до сего відділу, щоби свої довги вирівнали сего місяця, бо в противнім разі будуть суспендовані. — Стефан Мелько, секр., 2708 W. 7th St., Chester, Pa.

КОНВЕНЦІЙНІ ПРОЄКТИ.

212.

Централія, Па.

Коли читаємо передконвенційні проекти в Свободі, то можна завважати в них богато ріжних думок. Є добрі проекти і недобрі, а є богато таких проектів, що жадна організація не всилі сповнити їх. Моя думка є така:

1) Щоби Головний Уряд У. Н. С. позіставав на далі, бо видно, що вони щиро працюють для добра У. Н. С. і членів. А еслиби конче зайшло до вибору нового Уряду, то над тим треба добре застановитися, кого вибирати, бо не штука вибрати, але треба таких вибрати, котрі на то заслугують, бо є богато таких, що думає, що коли він секретарем у відділі, який числить кільканайцять членів, то вже може бути і секретарем головним У. Н. С. А це хиба не те саме.

2) Щоби члени котрі підвисшають посмертне на більшу суму, платили тільки за ту суму, на яку підвисшають, а за ту суму, на яку член або членкиня стояли перед тим, щоби платили так як передше.

3) Щоби був вступ вільний раз на все, бо тим більше членів буде приступати.

4) Щоби старші члени котрі платять без перерви, звільнити від вкладок по 60 роках, а членкиню по 55 роках.

5) Щоби ліни конче знести.

6) Є богато проектів, що жадають, щоби їм виплатити посмертне за життя. Се не можливе, бо коли член або членкиня платить "фонд посмертний" то так належиться, а не за життя. Бо колиби лишився спадкоємець, вдова чи вдовець, то на старі літа оставби без жадної помочи.

7) Щоби календарі виходили даром не тільки для членів, але і для членкинь, бо то троха не справедливо. Жінок стоїть мало що не половина в У. Н. С., а ніхто про них і не згадає. Жінки тоді секретар любить, коли їх вписує до У. Н. С., а потім кепкує з них і каже, що він з жінок не має жадної користи, бо жінки брацтво не платять. Жінки у других народів мають пошанівок і честь, а наших українських жінок вже така доля, що ними кождий помітує.

8) Щоби жадних видатків не напихати мусово на членів, бо тим робиться велику шкоду для У. Н. С.

Богато є таких проектів, що домагаються, щоби ще і податки наложити на членів; я думаю, що тих податків вже і так повні вуха.

Є богато таких проектів, щоби по кутах не ходили делегати, щоби не говорити, не спати, щоби Господу Богу не молитися, тай ще у піст! Видно, що ті ніколи не моляться. Може при останку ще буде проект, щоби не їсти!

Желаю шановним делегатам і делегаткам як найкращого успіху, щоби в згоді і єдности поліпшили нашу організацію на 16. гол. конвенції У. Н. С.

Калина Грабович,
дел. від. 189.

313.

Шамокин, Па.

Я низше підписаний бувший урядник нашої дорогої організації У. Н. С. — а теперішний делегат Від. 1 У. Н. С. подаю під розвагу від себе і від нашого відділу оттаке:

1) Днесь на засіданню членів У Н. С. одноголосно ухвалено, щоби наш делегат, Олекса Шаршонь був за тим і голосував за тим, щоб всі ліни (довг всіх членів У. Н. Союза) на 16 конвенції У. Н. Союза, котра відбудеться 6—11 квітня в Рочестер, Н. Й. унеważнити.

2) Щоб наша організація, як така, не бралась купувати жадних сирітських домів, бо така ціль коштує найменше на початок ¼ міліона долярів. Дім для старців і сиріт У. Н. Союза, мусівби мати після вимог стейту відповідне мешкання, їду, завідателя дому, слуг до ріжних робіт і 6-літним дітям учительку або учительки, каплицю хотя з одної обширної кімнати, — для малолітних і старців лікар є потрібним, хотя він би тільки обїздив в той час, коли його конче потреба то і так хотівби заплату, а ти У. Н. Союзе плати! — Я знаю, шо панове Делеґати, котрі подавали сі думки були того переконання, що коли член У. Н. С. дістанесь до подібного дому, то він буде працював і сам на себе майже заробить? Але вono булоби так, що як завідатель сказавби: Ви Петре будете днесь робити то, а ви Михайле то. А вони: Хто я, я? — Мене тут прислала моя організація, а не ви пане завідателю. Як я бувби хотів роботи, то вона і в фабриці і на фармі є. — Правда, що для старих членів У. Н. С. щосьби треба більше зробити, але хиба з фонду бідних.

3) А сироти У. Н. С. до сирітського дому до Філаделфії. Там вже початок є і то великий і користний. Там більше користає сирота по членові У. Н. С. за $50.00, як в новім сиротинци за $100.00. Значить треба ухвалити відповідний фонд раз на рік.

4) Книжку-календар даром і часопись "Свободу," і папір теперішної величини на дві сторони друку, — еслиб то можливе з теперішньої членської оплати.

5) Щоби оголошення в Свободі поміщати, бо власне то підтримує часопись.

6) Конвенція нехай відбуваеся що 4 роки.

7) Щоби редакційний комітет був на дальше, бо такий комітет робить двояке добро: одно, що У. Н. Союз не викидає тисячів з каси на "файти," а друге, що Українці замість лайок і сварні робять красну роботу.

8) Щоби наші меньші організації вернули на старе і створили разом сильні підвалини У. Н. Союза.

Олекса Шаршонь,
дел. 1. відд. У. Н. С.

214.

Мілвокі, Віс.

Переглянувши проекти конвенційні, які засипують нашу часопись щодня також подаю від себе під розвагу конвенції:

1) Що до сиротинця то ся інституція є конче потрібна для членів У. Н. С. Сиротинець має побудувати Укр. Нар. Союз, а не всі українські організації, бо є в декотрих організаціях наші загорілі большевики. Знаете добре, що сі люди дуже хитрі і хотілиби зараз господарити в чужім майні. Нам таких спільників не треба, а господар мусить бути У. Н. С., бо коли нас стане на коня то мусить стати на уздечку.

2) За висшими школами, се річ є дуже важна, але подумаймо скорше і постараймося побудувати по відділах народні школи. Когож будем посилати до висшої школи, коли наші діти не посідають школи народної.

3) Щоби У. Н. С. позичав гроші на малий процент відділам, котрі задумують побудувати дім, де-б находилилась ґаля до відбування мітинґів, школа і читальня. Таким способом сходилибся члени і організація поступилаб значно вперед, бо після теперішних заверухів, які запанували по українських громадах відділи Укр. Нар. Союза дуже терплять.

4) Надати статут для відділів після котрого мають виплачувати хорим членам, бо трафляється, що члени хоруючі по 6—8 місяців упоминаються о запомогу хорих. Кождому членови виплачується за 6 місяців 5 долярів тижнево і звідки відділ може платити такі суми гроша коли кождий член заплатить тільки 6 долярів річно? Ся справа є дуже важна і треба буде її полагодити на конвенції, щоби запобічи тим непорозумінням; бо коли не заплатиться членови, відразу скаже менісія належить, бо я плачу і з того повстають сварки і непорозуміння. Тогди член покидає організацію, а на сім терпить У. Н. С. і відділ.

5) Параграф 167 поправити, бо запомоги є дуже малі.

6) Поправити параграф 237. Член, котрий підвисшає своє обезпечення має платити свої вкладки після літ приступлення, а також має уважатися старим членом, бо знаю богато членів має охоту підвисшити своє посмертне, але що то за прикро платити такі великі вкладки, а ще до того уважатися новим членом. На тім У. Н. С. богато терпить.

7) Дати відповідну надгороду для секретарів відділових, щоби сим способом піддати охоту організувати нових членів.

8) часопись Свобода має виходити таксамо як тепер і поміщувати більше історій з минувшини.

9) Що до Молодечого Союза ся табелька, після котрої тепер принимається дітей є користна для родичів. В декотрих чужих асекураціях можливо обіцяють більше посмертне, але і не треба запімнути, що більше платиться. На задоволення членів, котрих діти є членами в Молодечім Союзі видавати просвітну ґазетку в українській і анґлійській мові для дітей, щоби знали, хто і що вони є.

Желаю красних успіхів конвенції.

Василь Колодрубець,
дел. відд. 103 У. Н. С.

215.

Філаделфія, Па.

В перед конвенційних проектах можна було кілька разів завважати, що проектодавці домагаються між иншими зміни редакторів. Деякі подають причини особисті, бо редакція відкинула якісь дописи, а деякі закидають редакторам неробство. Ще є инші, що домагаються загалом зміни редакторів, без ніяких причин, мабуть тому, щоби бачити зміну для сензації, а може мають якісь укриті цілі, але бояться виступити з ними отверто.

Справа редакції є незвичайно великої ваги для цілої української громади в Злучених Державах, а не лише для самих членів Українського Народного Союза. Коли українське громадянство спромоглося на свій дневник, то це діло першорядної культурної і політичної ваги. Треба мати на увазі, що уся Західна Україна, має лише один політичний дневник, який вічно бореться з недоборами і є залежний від польського цензора, а ми тут на еміґрації маємо дневник, дуже добре заобезпечений матеріяльно і свобідний від усяких чужих політичних впливів. Значить члени Українського Народного Союза мусять почувати на собі відвічальність за цей дневник і добре застановитися над його видаванням. Коли Конвенція УНС. рішає про склад Редакційного Комітету чи склад Редакції, то вона відвічає тимсамим за напрям ґазети на протязі часу від одної до другої конвенції.

Ця відвічальність зводиться головно до відвічальности за політичний напрям ґазети. А політичний напрям залежить від політичного переконання редакторів. Це мусять мати на увазі ті, що виступають з критикою ґазети і а проектами зміни в редакції. Коли отже хтось негодує на редакцію ізза непоміщення якоїсь дописі, то треба приглянутись з яких причин редакція відкинула допись: чи може допись загалом не надавалась до ґазети ізза свого змісту, чи може ізза політичного напрямку.

Серед Українців в Америці є два головні політичні напрямки: комуністично-большевицький і національно-український. Комуністично - больщевицький напрям має свою ґазету і тому дописі в тім напрямі мають місце збуту. Отже прихильники большевицького напряму, не можуть жалуватися за відкидуваннє дописей в "Свободі," коли вони хоч троха щирі і схочуть сказати правду. На останній Конвенції УНС. запало рішеннє, що "Свобода" має мати загально національний, "всеукраїнський" характер, отже ізза відкинення большевицьких статей не можна робити закидів редакції.

Цікаво знати з чого то дописувателі судять про неробство редакторів. Бо з того, що друкується в ґазеті, пересічний чоловік, навіть з висшим образованнем, не може говорити про роботящість, або неробство редакторів. Щоби як слід осудити працю редакції, треба самому мати практику в редакційній роботі, а кромі цього треба бути добре обізнаним з відносинами в самій редакції.

Перед війною єдиний український дневник "Діло" у Львові був менший розмірами від нинішної "Свободи," а тоді було в "Ділі" шістьох редакторів, яких обовязком було працювати від години 9 рано до 2 пополудни. Тих шістьох людей виходили з редакційного льокалю умово вичерпані як витиснена цитрина, неспосібні до ніякої праці, навіть до читання ґазет. Бл. п. Іван Белей, бувший редактор "Діла," за короткий час своєї редакторської праці так винищився умово, що мусів покинути всяку працю загалом. Бо редакція це така складана машина, що вона виснажує всі умові комірки в мозгу. А треба знати, що до "Діла" напливають дописі і статті з цілої України, а проте треба було там ще шість фахових працівників.

Американська "Свобода," більша в своїх розмірах ніж "Діло," має 2, словами ДВОХ редакторів. Сі редактори мають доглянути не лише технічної роботи, але ще й писати вступні статті. А в кождім дневнику американськім є ціла громада редакторів, які пишуть вступні статті за доброю винагородою, не мішаючися зовсім до редаґовання ґазети. Бо писаннє статей, а технічне редаґованнє ґазети — це зовсім що иншого. Кромі того, щоби редактори не провадили рабункової господарки в своїм мозґу, вони мають час на читанне ґазет і книжок і часто пишуть вступні статті що другий день. Так є в американських редакціях.

Зовсім не хочу дорікати нікому за недоплачування редакторів в українських ґазетах, бо це є квестія богацтва видавців. Може деякі видавці і не мають досить грошей на оплату робітників, а тоді робітники працюють з ідеї. Одначе можна вимагати від загалу хоч примітивної пошани для своїх умових робітників, а не так голіруч закинути неробство, без ніякого арґументу. Коли є неробство, тоді треба його виказати фактами і усунути лінивого чоловіка. Але не слід судити загально, не знаючи відносин. Коли такі закиди походять від людей, які самі хотілиби заняти редакторський столик, то це дуже нечесно з їх сторони ховатися за чужі плечі і сіяти деморалізацію. Отвертий виступ єднає прихильників. Кромі того такі конкуренти мусять також дивитися на конець і спитати себе, чи вони будуть ліпші від теперішних редакторів? Колиж під покришкою накидів на редакторів містяться лише спроби змінити напрям редакції, то тут загал членів мусить добре матись на увазі і слідити, хто і чого хоче. Знищити легко але збудувати тяжко.

Воєнна і повоєнна гістерія вже переминули. Напади і рекримінації вже скінчилися. Тепер час і пора до зрілої застанови над дальшою визвольною працею і боротьбою. На чолі редакції "Свободи" не повинні стояти люде з вузко-партійним світоглядом або звихнені ідеаліти, що перейшли на мізантропів під впливом особистих чи національних переживань. Історія переходить до дневного порядку над ріжними великанами. Біжуча хвиля вимагає енерґійних, нормальних і совісних людей з широким національно-політичним горизонтом. Редактори — це ті, що не лише відзеркалюють життє суспільности в данім часі, але часто-ґусто се одиниці, що вказують світло в темряві. Не слід отже їх прибивати, але уможливити їм свобідну працю для народного добра.

Др. С. Демидчук,
член У. Н. С.

ПОЗІР! ПОЗІР!

Сим подається до відома всім наших [illegible], що присилаючи до поміщення різні оголошення до часописи „Свобода", треба рівночасно враз з оголошенням присилати і належитість за них. Щоби читачі могли орієнтуватися яка належитість має бути прислана враз з даним оголошенням, будуть ласкаві за кожде написане в оголошенню одно слово числити 2 цт. коли таке оголошення має 30 або більше слів. За оголошення котрі не мають 30 слів платиться 50 цнт. за раз. Виїмок творять лишень відділи У. Н. Союза, котрих оголошення мають бути підписані місцевим урядом відділу. Всі оголошення мають бути присилані до адміністрації „Свободи" 5—6 день перед днем оголошення їх в часописи, так що колиби вимагала сего потреба, був час порозумітися зі сторонами. Сторони котрі не схотять пристосуватися і придержуватися повисших правил, не можуть відтак нарікати на часопись, що непоміщено їм оголошень або оголошень.

Адм. „Свободи".

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХА-

З ОПОВІДАНЬ АРКАДІЯ АВЕРЧЕНКА.

(Докінчення).

Чоловік під ліжком.

резтеатр. хгл' еднягізплмпоп

Ціла ця пригода сталась через театр. Квитків було продано так мало, що вистава не відбулась, і Курослїпов прийшов до дому замісць одинацятої о восьмій годині.

Жінка стрінула його з неприродною радістю, що його однак зовсім не зворушило. Він глянув праворуч і похмуро бовкнув:

„Чия це нога виглядає зпід ліжка?"

„Цет нічия нога!" відважно відповіла жінка. „Це твоя власна звичка скрізь розкидати черевики, так що вони все валяються як попало... носком додолу, а обцасом догори".

„Так ти думаєш, що це мої черевики? Гм... Дай-но я в них стрельну".

Під ліжком почулось переляканє сопіннє, й важко, немов крокодил, що вилазить на берег, виліз на череві молодий чоловік дуже мирного вигляду.

„Ви запорошили собі щоку", зневажливао сказав Курослїпов. „Хто ви такий?"

„Конче тобі це треба знати..." подумав молодий чоловік.

„Ну? Ви мовчите? Я мушу мати відповідь... Прецінь це цемоє право... Подумайте самі... Я застаю вас під ліжком у моеї жінки... Що ви за один? Злодій, любовник чи божевільний?"

„Блискуча ідея!" промайнуло у молодого чоловіка у голові. „Може я справді божевільний? Най хтось доведе противне".

Молодий чоловік не мав ніякої вправи в божевіллі, але він подумав, що якось то воно вже буде. Він тричі підскочив догори й замахав руками, немов збираючись полетіти.

„Що з вами?" спитав здивований Курослїпов.

„Я літаю. Я птах".

Ситуаціябула досить драматична, але молода пані не витримала, одвернулась і засміялась.

„Тут нема чого сміятись", зауважив молодий чоловік суворим тоном. „Це гріх — сміятись над недугою..."

„Так ви божевільний?" спитав Курослїпов, ледви стримуючи сміх.

„Звичайно. Ви ж це самі можете бачити. Відчиніть мені двері, і я зараз вилечу й понесусь назустріч до чарівного місяця".

Але Курослїпов промовив грубо:

„Часом буває й інакше. Трапляється, що приблудного птаха садовлять у клітку. Це також засада. Але подумайте добре: може ви зовсім не божевільні?"

„Запевняю вас", сказав молодий чоловік і з трівогою подивився на ціпок, що його Курослїпов крутив між пальцями. „Відчиніть мені двері, й ви побачите, як я з цьвіріньканнєм полечу геть..."

„Я не можу вас випустити. Може ви кому що заподієте?"

„Ні, я нікого не чіпаю", лагідно відказав цей, „я дуже спокійний".

„Це тільки так говориться. Тут може розсудити тільки лікар... Катю, зателефонуй до шпиталя, хай приїде лікар з вома здоровими сторожами. Ахутко, хай їдуть автом".

„Краще відішліть мене додому!" благаючосказав молодий чоловік. „Мої батьки разураз тримають мене в дома".

„Це велика помилка. Це може грозити не аби-якою небезпекою всім сусідам..."

Довго-довго тягнулись хвилини очікування. Ніхто не казав молодому чоловікови, щоб він сів. Він переступав з ноги на ногу, шумно дихав і від часу до часу махав руками, бо він же прецінь був птахом.

Нарешті прийшов лікар з дво-

„Де хорий?" діловито спитав він.

„Ось він. Я передчасно прийшов додому й застав його під ліжком. Питаюся: як так? „Божевільний я", каже він. Божевільні належать вам пане докторе".

Лікар подивився на молоду жінку, що з паленіючим лицем і похиленою головою стояла обіч, глянув на молодого чоловіка — і його серце стиснулось. Він подумав, що сам у дома має молоду жінку, він уявив собі пару черевиків під її ліжком — і серце його наповнилось злобою проти всіх молодих людей, а специяльно проти того, що отсе стояв перед ним.

„Марш до кабинету!" крикнув він. „Я вас там огляну".

У кабінеті молодий чоловік подумав, що краще буде змінити тактику. Фаховцеви, очевидно, не можна було заімпонувати пташиною демонстрацією. Тому він підступит до столу, зложив на грудях руки і з достоїнством промовив:

„Смертельнику, коли хочеш бути в раю, то це може статись тільки при моїй допомозі: я маю ключі від раю".

„Так тг апостол Петро?" спитав його лікар, вже переходячи на „ти".

„Смертельнику, ти вгадав. Але я себе не назвав. Коли тебе осліплює сяйва довкола моєї голови, то дивись убік".

„Мене цікавить, як це така свята й пошанована особа опинилась під ліжком у чужої жінки?"

„Шляхи Господні неісповідимі", намігся молодий чоловік викрутититься. Але лікар перебгв його:

„Гоії варнякати. А-ну, хлопці, натягніти на нього смирительну сорочку..".

Молодий чоловік зблід.

„Позвольте... Яке ви маєте право?"

„Зараз ти побачиш, яке я маю право. Я посаджу тебе в ізоляційну келію, звелю обголити тобі голову й капати тобі на тімя холодну воду..."

„Я пропав..." подумав молодий чоловік. Він спробував вирватися з рук сторожів і скочити до двері. Завязалась тяжка боротьба, підчас якої молодому чоловікови здорово помято боки. Лікар дивився на цю сцену з політнгм задоволеннєм. Молодий чоловік нарешті крикнув:

„Скажіть їм щоб вони мене пустили. Я вам хочу щоеь сказати..."

„Пустіть його...Ну?"

„Я скажу вам правду: я зовсім не божевільний..."

„Так?" здивувався лікар. „Як же ви опинились під чужим ліжком?"

„Пане докторе, ви самі знаєте, яка нині тяжка боротьба за іітнуваннє... Загальне безробіття... Засоби до істнування приходиться добувати неприроднгм способом, бо в нормальних умовах..."

„Коротше!"

„Пане, як що властителі помешкання по моїм відході побачуть, що їм бракує діямантовий перстень чи защіпка, так би мовити, предмети роскоші, то..."

„Так ви злодій?" догадався лікар.

„Злодій...", з полекшеннєм зітхнув молодий чоловік. „Але я тут нічого не вкрав, тому..... відпустіть мене, пане докторе".

Лікар сумно всміхнувся й сказав:

„Не маю права. Не смію укривати злодіїв".

Він взявся за слухавку телефону й задзвонив:

„Прошу комісаріят поліції. Галло: пан комісар? Добрий вечір! Що-йно зловлено злодія. Панська 7. Приїздіть по нього".

*

Знов минають хвилини довгого-довгого очкування, й знов молодий чоловік не знає, що йому робити зі твоїми руками та очима.

Коли комісар поліції прибув, лікар йому сказав:

„Цього молодого чоловіка знайдено під ліжком у господині дому. Зпочатку він видавав себе за божевільного, але тепер признається, що він злодій".

Комісар поліції мав сам молоду й гарну жінку... Він подумав про те, як часто він через службу не буває цілими днями вдома, а потім він ще має нічну службу, а жінка...

І жорстока лють та гостра ненависть переповнили мягке серце комісара поліції.

„Ти лайдаку, ти..." заревів він. „Крастг? Ми вже тебе відучимо. Хто твої співучасники? Говори, бо гірше буде... Ну?"

Він замахнувся, й молодий чоловік як пірце полетів у найблизчий куток.

„Це був завдаток... А ось маєш іще! І ще! А там у нат ти покоштуєш гумового кия..."

Молодий чоловік впав на коліна, простягнув руки до поліцая й заплакав:

„Перестаньте, пане поліційний комісаре. Хоч ви мене вже й набили, але не робіть іалі цеї юридичної помилки. Я не злодій, я добрий знайомгй господині цього дому... Я сидів у неї а тут раптом прийшов її чоловік"...

„Хто може засвідчити вашу особу? перебив його комісар крижаним голосом.

„Маю власне помешкання, я відомий адвокат, маю жінку... Не робіть мене нещасним. Моє призвище Галкин, Володимир Галкин — маю за честь..."

Поліцай взяв телефонічну книжку, пошукав у ній і задзвонив:

„14—52... Помешкання Галкина? Вг його дружина? Ми знайшли вашого чоловіка під ліжком у пані Курослїпової. Що нам з ним робити? Прошу?... Гаразд".

„Ваша дружина просить вас негайно прибути додому. Позаздрити вам не можна..."

Молодий чоловік заточуючись пішов з кабинету, але в передпокої на нього чекав господар дому.

„Знайомий господині дому?" засичав він. „Птах? Ти хотів би полетіти протг місяця? Додідька полетіти ти, любий мій".

Як підстрелений орел полетів Галкин по сходах. Ні один щабель не проминув його голови. Довго він так котився, засоромлений і знищений.

Удома його била жінка...

*

Наприкінці я хочу зрадити мету цього оповідання: воно має виховати в чгтачах відвагу й щирість.

Коли тебе застукали під чужим ліжком — не викручуйся, не бреши, а признайся у всім чесно й одверто.

Певни було б далеко краще взагалі не лізти під чужі ліжка, але... як я можу вимагати від своїх читачі неможливого?

Перекл. Р—н.

ІЗ ЛИСТУ З КРАЮ.

Як довідуюсь з братових листів то Ви інтересуєтесь долею рідного краю. Коротко опишу Вам про наше село і про нашу „Західно Українську" Землю під Польщею. В селі відкрито Чит. „Просвіти" в 1922 р. За цих два роки діяльности Чит. „Просвіти" і заходом її заложено Комітет Рідної Школи, котрий **збирає членські вкладки і добровільні датки і відсилає до Головного Товариства У. П. Т. у Львові. А також заходом чит. „Просвіти"** заложено кооперативу, котра помимо малого фонду розвивається гарно. Членами кооперативи можуть бути не тільки громадяни села, а всі наші брати на еміграції можуть бути членами кооперативи, зглядно наші колишні громадяни села. Гроші до кооперативи можуть слати до кооперативи „Згода" в Діднлові або до знакомих-фамілій, а ті постаються вислати Вам до підписання заяви, що **Ви вступаєте в члени кооперативи** і вислати Вам уділові книжки яко доказ, що Ваші гроші зложені в кооперативі. Тепер Вам опишу хоть коротко про Польщу. В Польщі вийшов закон про шкільництво, котрий дуже тяжкий для нашого несвідомого добре ще народу. В законі сім сказано так, щоби діти вчились в матірній мові, то треба 40 батьків, котрі мають діти в шкільнім віці підписало деклярації і внесли до інспектора в шкільнім окрузі, що вони домагаються навчання в рідній мові. Ті деклярації мають бути стверджені нотарем або урядом громадським і урядом парафіяльним. Щоби була польська школа, то треба лише 20 Поляків і то таких, що не посилають дітий до школи. Завважую, що сі деклярації мають бути вислані до 31. березня 1925, інакше булаб польська школа. Щоби сіммілювати наш народ під Польщею зрозумів і використав той час, то буде бив собі який-такий опір. Учительство наше переносять на захід а насилають нам учителів Мазурів. В нашім селі був учитель Українець, але його перенесли на захід, бо закидували йому антипаньствову діяльність. Є в нас пін, син старого Піджарка, але навіть до читальні не заходить, бо вчелився державного жолоба то йому байдуже всяка народня праця. Є в нас кілька свідоміших селян, котрі провадять кооперативу читальні. Тут в краю отворяють кооперативні курси щоби вести кооперативу як слід, то такі курси потрібні конче, але на жаль неможе як дістатись на такий курс тому, що сегорічний рік тяжкий для нашого малоземельного селянина. Задля браку фондів неможе дістатись, а кооператива на свій кошт не може післати тому, що наш народ не розуміє як слід ще тої ваги бо одні пописались членами про ледське око, другі задля вступу дали там по пару тих польських сотиків, а такі що мають звідки, то зовсім не подавали.

Ніхто не хотів би даром, тільки на який короткий час позичити, а то віддавби з подякою і з відсотками. Тоб була користь не тому, хто би навчився, але всім. Заложилабись каса і всякі інші культурні інституції, але тільки умілого проводу і чесної праці для добра українського народу.

Польща се держава поліцейська. Тут президент державою не править, а тільки 47.000 поліцаїв. Маса шпіцлів, тайних агентів; анархія тут границь немає. Банди грабять в білий день і бувші команданти „поліції паньствовей", як Муха, Міхальскі, Доманьскі, котрі висилають доходовий податок до скарбових палат; видко хочуть бути патентовані. Є тут і ватаги диверзійні, котрі тільки конфіскують в кого належиться, таким людям много-літствіє. Посольскі віча тут адміністраційні уряди забороняють, хоть в польській конституції сказано, що до особи послів то тільки більшостію голосів сойм рішає. Кревові воєводи дістали повновласть на східних кресах, що на їх сподобу то вони можуть заборонити що Варшава наказує, значить, що правлять **після своєї сподоби. Що пять** сіл, то поліція. Все то для спокою „русіньскего людку" „пшиклентих гайдамаків" і „Українцув". Вирвалисьмося з одної неволі, попали в другу, гіршу, ніж татарська. По тюрмах мучать наших **кращих синів**, мордують як Бесарабову і інших. По програній визвольній боротьбі признали нас грабіжницькі держави варварській Польщі. Сами заледви вирвались з неволі і других поневолили. Але дух в нас не завмирає. **Є в нас, поміж селянами такі, котріб жертвували майно і кров для дебра свого українського народу. Польща дістала тепер 35,000.000 долярів позички в Америці**, але то нашому народови не до не буде користи, але ще погіршиться, бо то ті гроші зужиє польський уряд **на кольонізацію наших земель для мазурських осадників**, а наш нарід будуть польонізувати „Шкулкі і косцюлкі". **Наш нарід нетерпеливо очікує тої хвилі, коли по наших землях загремить клич до борби з варварами.** Тільки що наші проводирі сплять блаженним сном або радять, хто має бути, чи гетьман, чи президент. Можевониб вже раз прийшли до розуму і спільними силами вдарили на ворога. **Хай не завмирає клич, що згода будує а незгода руйнує. Хтоб не був а тільки щоб не кляті Ляхи!** Народ сам подбавби про керму державну, хто має рядити. Поки що кінчу бо і на воловій шкірі несписавби того „добра".